רישא בעל גמל חייב וכו'. תע"ג דמעיקרא נמי הוי טעמא דרישא וסיפא דמעיקרא היה הטעם פשוט יותר למאן דאמר אשו משום חצי דמתחייב בעל הגמל על תחלת הלקת הפשתן ואע"פ שהאש הולכת מעצמה ע"י רוח מצויה אבל למ"ד משום ממונו דלא מחייב אלא על שמסכסכת הבירה וזה לא פשע כ"כ אלא ראה הדליקה עד שעמדה סמוך לבירה ואז לא היה יכול לסלקה לפי שעמדה להטיל מיניה ולכך הוצרך לפרש דאפ"ה חייב דלא מיבעי ליה לאפושי בטעיניה דהוה ליה לאפוקי אדעתיה כשיכנס פשתנו לתוך התנות ותדליק בגר ותעמוד להטיל מיניה לא יוכל לסלקה משם: **והיה גדי כפות לו.** [א] מימה דליתני בריש[ב] גדי ועבד סמוך וכסיפא[ג] גדי ועבד כפות דהוי רבותא טפי ופי' רשב"ם דגדי נמי[ד] היה לו לברוח וריש[ה] דקתני גדי כפות ועבד סמוך דוקא בכה"ג חייב וכסיפא גדי סמוך ועבד כפות לו[ה] פי' לו עבד כפות לו[ו] וה"פ גדי סמוך לו ועבד כמו שאמר בריש[ז] שהיה סמוך לו פטור תע"ג דלא קס ליה בדרבה מיניה משום דהיה לו לברוח ועבד כפות לו וגדי כמו כן כפות כמו שאמר בריש[ח] פטור תע"ג דלא היה לו לברוח דקיס ליה בדרבה מיניה והוה דסוף פירקין (ל' ס.) עבדו כגופו שור כממונו חייבי בעבד ושור כפות והבעלים עומדים אצלם וכשהיה הגחלת על לב עבדו פטור שמחמת בלבו שהאדון יסירנה ולא יסמוך אתשלומין אבל כשהיה על לב שורו אינו חושש האדון להסירה לפי שישלם לו דמי שורו ור"ת מפרש דאיצטריך גדי כפות דחייב תע"ג דפטרינן טמון בתש דדרשינן מה קמה בגלוי אף כל בגלוי וס"ד דכל דבר דלאו אורחיה הכי לאו כעין קמה הוא ופטור וגדי אין דרכו להיות כפות וס"ד למפטריה וקמ"ל דאפ"ה בריש[ז] דאפ"ה חייב וסיפא דמסוף הוא דהוי כי אורחיה פטור[ז] דכתר מתניתין דהכונס (לקמן דף פח:) בתר פלוגתא דטמון דר' יהודה ורבנן ובתר הך בבא דגדי כפות קתני ומודים חכמים לר' יהודה במדליק הבירה שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים והפסיק התנא בהאי בבא כדפרישית דאשמועינן דאע"ג דלאו אורחיה בגדי להיות כפות חייב ואפילו למ"ד אשו משום חצי דלא שייך בדידיה למפטר טמון[ח] מ"מ איצטריך לאשמועינן דחייב היכא דכלו לו חצי לאחר שריפת העבד ואע"ג דשריפת העבד מחמת חצי ושריפת גדי מחמת ממונו שייך ביה שפיר קס ליה בדרבה מיניה הואיל וע"י מעשה אחד בא הכל ותדע דלמ"ד משום ממונו מוקי כשהלית בגופו של עבד ופטרינן ליה תע"ג דלא הלית בגופו של גדי ולפי' ר"ת ורשב"ם אחי שפיר הא דנקט גדי ולא נקט גדים ובקונטרס פי' משום דמסקינן בגדי דחד ועבדא דחד ופתמא העבד לבעל הגדים שאדם מניח עבדו לשמור גדישו ולפירושו ל"ל הא דפריך מאי למימרא הוה מצי למימר ולטעמיך מיקשה לר' יוחנן אמאי נקט גדי: **קטל תוריה עבדא ה"נ דלא מיחייב.** פ"ה הא כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו וקשה דאם רצה לומר דה"ה לגבי אשו דמשלם שלשים של עבד הא אי אפשר לומר כן דבפ"ק (דף ט:) אמרינן התשור משלם שלשים של עבד משא"כ באש ואם ר"ל דכי היכי דהתם משלם קנס[ט] ה"נ משלם דמי הגדי[י] הא לא גמרינן ממון מקנס ור' ר"י דהכי פריך ה"נ דלא מחייב בממון אהזיק עם הריגת העבד והא בדבר שממונו עושה לא שייך קס ליה בדרבה מיניה[יא]: **בגדי** דחד ועבדא דחד. [יב] וכן נמי אמר רבא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו ושיבר הכלים בין של גרדף בין של כל אדם פטור וקשה דבפ"ק דסנהדרין (דף י. ושם) אמר ממון לזה ונפשות לזה חייב ומירץ הר"ר יאמר בר מרדכי[יג] דכל רודף אחר חבירו חשיב מיתה ותשלומין לאחד משום דמחייב מיתה לכל אדם דהכל חייבין להורגו להגיל הגרדף ור"ת מפרש דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה פטור לגד מעדים זוממין דבעינן שיתקיים כאשר זמם בכל אחד ואע"ג דבעדים זוממין נמי כשהוא מיתה ותשלומין לאחד פטור התם משום דבהוה גברא מתקיים כאשר זמם והבית רמיה דגמרינן (כתובות דף לה.) שאין מיתה ותשלומין מלא יהיה אסון עגם יענש הא אם יהיה אסון לא יענש והתם מיתה לאשה ותשלומין לבעל ומיהו אין זה ראיה דעל כרחך ל"ל דהא חשיב מיתה ותשלומין לאחד כיון שהן גוף אחד דאי לאו הכי למאי דבעי למימר מעיקרא בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד.) גבי רודף דמיתה לזה ותשלומין לזה חייב היכי הוה משני ליה לקרא[יד] ועוד הביא ראיה דתנן במכילתין (דף לד:) דהוא שהדליק הגדים או שחבל בחבירו בשבת פטור דקס ליה בדרבה מיניה תע"ג דהוי מיתה לשמים ותשלומין לחבירו ואין זה דיוקא דזה חשיב מיתה ותשלומין לאחד וקלת קשה לר"י מה חידוש יש בגדי דאחד ועבדא דאחד שהיה של אחד הלא אין מתחייב מיתה לפי שהפסיד לו עבדו דאפילו הרג עבד של עלמו חייב וצריך לדחוק דמ"מ ג"כ חידוש יותר מי[טו]:

חציו דחרש הן. מימה לר"י אי חשיב מסירה לחרש כרוח מצויה לר' יוחנן נמי מחייב ואי לא חשיב כרוח מצויה א"כ מה קשה לר"ל הא לא דמי למסר שורו דהא כ"ע מודו דאין חייבין כלל על האש אלא ביכולה להזיק ברוח מצויה ואומר ר"י דלמ"ד אשו משום חצי הוא לא מחייב אלא באש שיכול להזיק ברוח מצויה הרבה וקרוב לודאי שיזק כעין חצי והכא אין במעשה השולח קרוב לודאי שיזק אלכך לא דמי לחציו דחרש הן אבל הא דמסר לו אדם אחר אמסר מידי דהוי אמסר שורו הקשר כראוי לחרש דחייב דדרכו (א) לנטורי ע"י עסקיו של חרש אע"ג דלא הוי קרוב לודאי כעין חצי והא דפוטר ר' יוחנן אפילו במסר לו שלהבת שלהבת לא בריז הזיקא כמו שור דלאמרינן בפרק קמא (דף ט:): טמון

ראשא בעל גמל חייב דאפושי בטעינה סיפא חנוני חייב דלא איבעי ליה לאנוחי נרו מאבראי תא שמע [ב]המדליק את הגדיש והיה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור בשלמא למ"ד אשו משום חציו משום הכי פטור אלא למאן דאמר אשו משום ממונו אמאי פטור אילו קטל תוריה עבדא הכי נמי דלא מיחייב אמר לך רבי שמעון בן לקיש הכא במאי עסקינן כשהצית בגופו של עבד דקס ליה בדרבה מיניה אי הכי מאי למימרא לא צריכא בגדי דחד ועבד דחד ת"ש [ג]השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים בשלמא למ"ד אשו משום חציו דחרש הוא אלא למאן דאמר אשו משום ממונו אילו מסר שורו לחרש שוטה וקטן הכי נמי דלא מיחייב הא אתמר עלה [ד]אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה לא שנו אלא בשמסר לו גחלת וליבה אבל מסר לו שלהבת חייב מאי טעמא ברי היזיקא ורבי יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור קסבר צבתא דחרש קא גרים לא מיחייב עד דמסר ליה גווזא סילתא ושרגא אמר רבא קרא ומתניתא מסייע ליה לרבי יוחנן קרא דכתיב [ה]כי תצא אש מעצמה ישלם המבעיר את הבערה ש"מ אשו משום חציו מתניתא [ו]דתניא פתח הכתוב בנזקי

נחפושי. גמליה בטעינה עד שתכנס לתוך התנות: **והיה גדי כפות לו.** לגדים: **ועבד סמוך לו.** לגדים: **ונשרף עמו חייב.** תגדי ותגדים לפי שאין לו דין מיתה בשביל העבד שהיה לו לברוח: **עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרפו עמו פטור.** תגדי ותגדים דקס ליה בדרבה מיניה שהורג העבד נהרג דכתיב נקס ינקס (שמות כא). והאי דנקט גדי משום דמוקמינן לקמן בגדי דחד ועבד דחד דבגדים ועבד ליכא לאוקמינן הכי דאורחא דמלתא לשדורי חייבים עבדיה לשמור גדישו. ואידי דנקט גבי עבד כפות וסמוך נקט גבי גדי כפות וסמוך ואע"ג דבגדי אין לומר היה לו לברוח שהרי אין בו דעת ואם אינו כפות וסמוך נמי חייב כדאמרינן בשלהי פרקין (דף מ.) שורו כממונו: **אם קטל תוריה עבדא ה"נ דלא ניחייב.** ממון הא כתיב כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו (שמות כא): **שהלית בגופו של עבד.** דהא ולאי ממש הרגו: **בגדי דחד ועבדא דחד.** ואיצטריך לאשמועינן דאע"ג דאין חייב מיתה בשביל הגדי מפסיד בעל הגדי: **אילו מסר שורו לחרש ה"נ דלא מיחייב.** הא אמרינן בפ"ק (ד' י.) חומר בשור מבאש שאם מסרו לחרש חייב: **גחלת וליבה.** החרש דלא דמי לשור דשור מזומן להזיק אבל הא דגחלת חרש עביד ליה להזיק: **ברי היזיקא.** מזומן היזיקו והוי כשורו: **ור' יוחנן אמר אפילו שלהבת פטור.** ור' יוחנן לטעמיה דאמר [ע"א] אשו משום חציו והכא חציו דחרש הן: **גווזא.** עציס יבשים: **וסילתא.** עציס קטנים דקיס דהאי ולאי פושע הוא: **תגא מעצמה.** משמע וליכא לאוקמי קרא כשהדליק הוא עצמו גדישו של חבירו אלא בתוך שלו הדליק והאש הלכה מעצמה ואפילו הכי קרי מבעיר את הבערה כאילו הדליקו בעצמו אלמא אשו משום חציו: בנזקי

מסורת הש"ס

א) לקמן מג: סא"; ב) לקמן נו. נט: קדושין מב:, ג) לעיל ט: נט: [ע"ש], ד) לקמן ס"; ה) [עי' תוס' כתובות ל: ד"ה רב אמר],

מוסף רש"י

והיה גדי כפות לו. לגגדים, **חייב.** תגדי ותגדים ופטור על העבד דהיה לו לברוח (לקמן מג:). מייב על הגדי, דבעלי חייס נמי אתרכו מאו הקמה, ומשום דקס ליה בדרבה מניה ליכא למפטריה, אלינו מייב מיתה על העבד, דהואיל ואינו כפות היה לו לברוח ופטור עליו ממיתה ומתשלומין (לקמן מא:). **עבד כפות לו וגדי סמוך לו כו' פטור.** אפילו על הגדי ועל הגדים, דחייב מיתה על העבד, דכתיב (שמות כא) נקס ינקס, וקס ליה בדרבה מניה, ואפילו לא התרו בו שאינו נהרג, הא ק"ל דחייבי מיתות שוגגין פטורין, ונבדי לא שני לן בין כפות לשאינו כפות, ואיידי דנקט עבדא נקט בגדי, ואיכא דאמרי בגדי נמי דוקא נקט סמוך פטור, דהיה לו לברוח, והכי קאמר היה עבד כפות ולו לו גדי סמוך לו פטור, ואע"ג דפשיט בשלהי פרק שני (מ.) שורו כממונו, דאם הגיח גחלת עליו ונפלה מייב, התם הוא דהגיח על גבי שור, דלא היה לו לשור ליטול, אבל הכא היה לו לברוח (לקמן מא:). **פטור מדיני אדם.** לשלם, **וחייב בדיני שמים.** פוטעות לשלם לרשעים שנתכוון להפסיד את יבמלו (גיטין נג.). לא שנו. דהשולח הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם, אלא כשמסר לו גחלת וליבה. אותה החרש (לעיל ט:). **ברי הזיקא.** מצורר הזיקו לכל שהא מחמת הזיק. ברי, מזומן (שם). **צבתא דחרש קא גרים.** אחיתו של חרש גמרה הבנבר שהוא עצלה והוליכה לגדים, לבתת, אחיתו וכתו, מלשון לבתא שקורין עציינ"ש. ל"א גרסינן לוותא, יתורו של חרש שנתיחד עם השלהבת ונטלה, ולשון לוותא שולא"ש כדאמרינן (ב"ב כא.) ליטוי לוותא לחברו (לעיל ט:). **גווזא.** קוליס, **סילתא.** עציס דקיס (לקמן נט: ס:). **ישלם המבעיר את הבערה.** תע"פ שהדליק כתוך שלו והיא יצאה מעצמה ע"י קוליס שנתלה, חייב לשלם, לפי שלא שמר את גחלתו שלא תצא ותזיק (שמות כב ה).

מוסף תוס'

א. פירש רש"י ד"ל ד"ה אם לא היה גדי כפות, לפי שאין הגדי בן דעת לברוח, אלא משום דנקט וכו'. רשב"ם. ב. גבי חיובא. ר"ש. ג. גבי פטור. ר"פ. ד. כל שאינו כפות אינו חייב עליו, שאף הוא. רשב"ם. ה. גר"פ: וא"ת בסיפא אמאי נקט גדי

נז א מיי' פי"ד מהלכות נזקי ממון הלכה י סמג עשין סט:

תורה אור השלם

1. כִּי תֵצֵא אֵשׁ וּמָצְאָה קֹצִים וְנֶאֱכַל גָּדִישׁ אוֹ הַקָּמָה אוֹ הַשָּׂדֶה שַׁלֵּם יְשַׁלֵּם הַמְּבַעֵר אֶת הַבְּעֵרָה: שמות כב ה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חציו כו' דדרכו לנטורקי על ידי עסקיו:

רבינו חננאל

רישא בעל גמל חייב דלא איבעי ליה לאפושי בטעינה דליעול בגו חנותא למיחך בדליקתא, ודמי כמן (דאסיק) [דאסיק] תורא דמינטר ואזיק דחייב מן דאפקיה. סיפא חנוני חייב דלא איבעי ליה לאנוחי נרו מאבראי, וכיון דאנחיה הוא, ברא הזיקה. ת"ש המדליק את הגדיש כו', היה עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור. בשלמ' לר' יוחנן פטור משום דקס ליה בדרבה מיניה שחייב על העבד דין מיתה. אלא לריש לקיש, הלא השור כשיגח עבד משלם בעל השור ואע"פ שהשור חייב מיתה. ופירק ריש לקיש כגון שהצית המדליק אש בידיו בגופו שלעבד, והרגו, וממנה יצאה האש והדליק הגדיש. דהא ודאי חייב על העבד דין מיתה, קם ליה בדרבה מיניה, וקיימא לן אין מת ומשלם (עי' לקמן ע. ב). ואקשי' זה לא היה צריך לתנא לשנותו. ופריק אפי' גדיש דחד וגברא דחד. סד"א הני מילי אין מת ומשלם כגון דמיתה ותשלומין לחד, אבל מיתה לחד ותשלומין לחד לא, קמ"ל. ת"ש השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן פטור. בשלמ' לר' יוחנן חיצי חרש הן ולפיכך פטור. אלא לריש לקיש אילו מסר שור נגח לחרש והזיק השור הכי נמי דבעל השור פטור. ופרקי' לריש לקיש לא שנו שפטור השולח את הבעירה אלא בזמן שמסר לו גחלת וליבה החרש, שהרי קנאה החרש בשנוי מעשה והאי הליבו. אבל אם מסר לו שלהבת שממונו כמות שהוא חייב בעל גחלת כמו שחייב בשורו. ור' יוחנן דאמ' אפי' מסר לו שלהבת פטור, אמ' לך צבתא דחרש גרים, כלומר המעשה שלחרש הוא, ועד שימסור לו עצים מכותתין כעין קנה מרוסס (עי' שבת פ. ב) שהאש כשמתאחזת בהן אינן צריכין ליבור, כגון זה ודאי מעשה השולח הן. (פסק) והיל' כר' יוחנן בבולהו. ואע"ג דשני ריש לקיש, אשנייה לא סמכינן. אמ' רבא קרא מסייע ליה לר' יוחנן דכתי' (שמות כב. ה) כי תצא אש וגו', מתניתא, דתניא, פתח

סמוך לו ועבד כפות לו דשייך קלב"מ, אפי' היה סמוך לו מ"מ פטור מן הגדי משום דהיה לו לברוח, וי"ל דתרתי קתני. ז. אור גדי סמוך. רשב"ם. ז. דקלב"מ וכו', ולא מפני שיכול לברוח, דבהמה אין דרכה לברוח. תוס"ת ור"פ. ח. אלא היכא דכלו לו חציו (כדלקמן כג ע"א) והכא ע"כ מיירי בלא כלו חציו, דאי בשכלו לו חציו אמאי חייב בל העבד מיתה וכו' והא משום ממונו לא מצי לאיחייבי מיתה על העבד. כ"פ לקמן כג ע"א ד"ש טמון. ט. ולא אמרינן קלב"מ. רשב"ם. י. [ן][לא אמרינן קלב"מ. רשב"ם. יא. הכי נמי דלא שייך בקטלא דאשו, כיון דמשום ממונו הוא. תר"ת ור"פ. יב. הכא משמע דמיתה לזה ותשלומין לזה קם ליה בדרבה מיניה ופטור מתשלומין. תר"ת ור"פ. יג. דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה חייב ועבד כפות לו ורודף שאני. תוס' מתות לא ע"א ד"ה רב אמי. ועי' מהר"ם ורש"ש כאן. יד. [ד]כשיש אסון פטור. תוס' כתובות שם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

בנזקי ממונו. דכתיב[ו] כי תצא אש דמשמע מעצמה: **בנזקי גופו.** דקרי ליה מבעיר: **היכי משכחת לה.** מילו אדם זורק חץ והזיק בטמון (ח) לא מיתייב בנזק הא קיימא לן בהאי פירקין (דף כו:) פצע תחת פצע [שמות כב:] לחייב את השוגג כמזיד ואונס כרצון. ליטמא אחרינא אי מן קן לעולם בטמון הוא נכנס ומזיק ולא שמעתי: **וניחא ליה. ומשני** לה הכי: **ונפלה גדר.** של חצר: **שלא מחמת דליקה.** דאי מחמת דליקה חציו הוס: **דלגו לו חציו.** שבשעה שהדליק האש הסיירו זריקת חץ לא היה יכול להזיק בחצר אחרת: **איה ליה נמי משום ממונו.** והיכא דליכא לחייביה משום חציו ואיכא לחיובי משום ממונו מחייבינן ליה הלכך לענין גלוי אע"ג דכלו לו חציו חייב משום ממונו: **וכגון שהיה לו גגודרה.** בטרם תעבור הדליקה אם היה לו שהות ויכול לגודרה: **ולא גדרה.** דאע"ג דליכא לחיוביה אהבער ראשון מתחייב על אם סופו שלא שימר גחלתו לגדור בפניה: **שורו הוא ולא עפר בחפיר.** הרי זה ככונס שורו לדיר ולא נעל בפניו ויצא והזיק: **וכי מאחר דמאן דאיה ליה משום חציו איה ליה נמי משום ממונו מאי ביניייהו.** היכא דגחלת שלו היתה מאי איכא בין ר' יוחנן דמחייב ליה משום חרבי לר"ל דלא מחייב ליה אלא משום חדא דהא על כרחך היכא דגחלת שלו נמי פליגי דהא אמרן לעיל [כב.] לרבי יוחנן אשו משום חציו אלמא באשו נמי פליגי היכא דגחלת שלו בשלמא עד השתא דשמעינן משום חציו דוקא ולאו משום ממונו וכדאמרת ממון אית ביה משום אש לא אית ביה משום אש היכא דאיתיה ממונו ואיתיה חציו כי הך דנפלה גדר דכלו לו חציו דלמ"ד משום חציו דוקא פטור אבל השתא לתרוייהו חייב מאי ביניייהו: **נחייבו בד' דברים.** למ"ד משום חציו נמי מחייבינן ליה אם ברף אשו יד אדם חייב באחרבעה דברים נזק ועבר ריפוי ושבת אבל בבושת לא דאמרינן בשילהי פירקין [מז.] אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין אבל ד' דברים חייב דפשיעה היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שהרוח מוליכתה וכדאמרינן בשילהי פירקין [שם] נפל מן הגג ברוח מצויה חייב בד' דברים ופטור על הבושת למ"ד משום ממונו פטור. והוא הדין נמי דאיכא ביניייהו כל הני דלעיל [כב.] כלב וגמל דלמ"ד משום חציו חייב דהא ממונו אע"ג דלאו חציו וחציו אע"ג דלאו ממונו אית ביה ולמאן דלית ביה חציו פטור אא"כ מסכסכת כדאוקימנא לעיל [שם] והאי דנקט ד' דברים משום דאפילו היכא דהגחלת שלו משמע לו דיש חילוק בדבריהם ועוד דמילתא דשכיח היא. מפי המורה שמעתי: **אבל לשון ראשון נראה לי: מאן חייב בעל הכלב.** אמתניתין מהדר דקתני על הגדים משלם חצי נזק: ה"ג **וליחייב נמי בעל הגחלת.** דהא בין מר ובין מר משום ממונו אית להו הלכך לר' יוחנן דאמר לעיל [שם] על הגדים משלם חצי נזק דכרורות הן לשלם בעל הגחלת חצי האחר דהא ממונו הוא ורים לקים דאמר על הגדים כולו הוי פטור לשלם בעל הגחלת כולה וקס"ד **ג**דגחלת **(ט)** דחד ותרתי וגדים דחד: **בששימר גחלתו.** שבעל דלתות ביתו יפה ואונס הוא: **זאת אומרת.** מדחייב לבעל כלב אחרבה נזק שלם אלמא לאו שיורי הוא **זה שחתר את הדלת: דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב.** ולא מיתה משונה הוא ופלגא נזקא משלם: **בגדיש דעלמא.** אמאי משלם **(ג)** מדרה הא שן הוא ובעינן שדה אחר דניזק וליכא: **ספשוט.** דמדקא משלם חדרה: **דפי פרחו.** של מזיק האוכלת בחצר הניזק: בחצר

בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו אמר רבא קשיא ליה לאביי למ"ד אשו משום חציו טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה וניחא ליה [א]כגון שנפלה דליקה לאותו חצר ונפלה גדר שלא מחמת דליקה והלכה והדליקה והזיקה בחצר אחרת דהתם כלו ליה חציו אי הכי לענין גלוי נמי כלו ליה חציו [א] אלא למאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו [ב]וכגון שהיה לו לגודרה ולא גדרה דהתם שורו הוא ולא טפח באפיה וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו מאי ביניייהו איכא ביניייהו [ג]לחייבו בארבעה דברים: על החררה משלם כו': מאן חייב בעל כלב וליחייב נמי בעל גחלת [ד]בששימר גחלתו אי כששימר גחלתו מאי בעי כלב התם [ה]בשחתר אמר רב מרי בריה דרב כהנא זאת אומרת סתם דלתות חתורות הן אצל כלב דאכלה היכא אילימא דאכלה בגדיש דעלמא הא בעינן [ו]וביער בשדה אחר וליכא לא צריכא [ז]דאכלה בגדיש דבעל חררה תפשוט [ח]דפי פרה כחצר

ולחייב בעל הגחלת. אמאי ליטמא לאו דוקא דהא מיתוקמא דאכלה בגדים דבעל החרה [ג] אלא כלומר [ד] שיפטר בעל הכלב מחלקו של בעל הגחלת ולא יאכל כי אם הרביע ות"ת ואמאי לא פריך וליפטר בעל הכלב מן החרה [ה] [ו] וגראה מכאן לדקדק דיותר יש לאדם ליזהר עצמו אלא זיק אחרים משלא יזק [ז] שמחויב לשמור גחלתו מן הכלב אע"פ שאין לו רשות ליכנס לביתו כדי שלא יזיק אחרים ואפשר לשמור עצמו כדי שלא יכנוס לכלב כדי ליטול חררתו וכן משמע בהמניח (לקמן דף נא.) בשמעתין דקדרין דפריך אי נתקל פושע שני נמי ליחייב אלמא חשיב שני פושע לחייבו בנזק שלישי ואינו פושע לענין שיפטר ראשון בנזקיו: **בששימר** גחלתו. ות"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלב ליכנס שם בתחילה לסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב וי"ל כיון דעבר כדעבדי אינשי לא אטרחוהו רבנן טפי: **בשחתר.** ואם תאמר ולישני כגון דנפלה גודא בגיליא וידע בעל הכלב ובעל הגחלת לא ידע ויש לומר דאין זה רגילות בעל הכלב ידע ובעל הגחלת [ז] לא ידע ולקמן גבי עיזי דבשדות רגילות הוא לפעמים: **סתם** דלתות חתורות הן. תימה דלמא [ח] משום דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס תחילתו בפשיעה משום פתיחה [ט] ויש לומר דא"כ לא מיתייב בתחילה כ"א רביע כי היכי דהוה מתחייב בפתיחה [י] שהיה בעל הגחלת מתחייב מחצה אבל אין נתרץ דלא אמרינן תחילתו בפשיעה בבתים פתוחים וסופו באונס בגעולים כיון דגבי נעולים לא הוי אוס פשיעה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף נב:) דלא אמרינן מגו דהוי פושע לענין חרם הוי פושע לענין פקח כו' ומגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין שוריים דלא דמי דהתם ודאי לא אמרינן מגו משום דלגבי פקח או לגבי שוריים הניזקין לא פשעי כלל אבל הכא פושע הוא בכלב זה לענין זה הגדים להיות ניזוק בגחלתו בפשיעה היכא שלא שמר גחלתו לכך יש להתחייב אפילו מזוקין באונס לגמלן דמחייב תחילתו בפשיעה וסופו באונס: **תפשוט דפי פרה כחצר הניזק דמי.** תימה דאמאי לא פשיט מאחר בני דמתני' דתנן האש מועדת לאכול הרעוי לה ומהיא דאכלה מגידי הרחבה ומתוך האנות [יא] ועוד אותם שהיו מדקדקין משיסה בו את הכלב למה לא הביאו מתניתין כלב שנעל חררה דדייק מינה השתא ועוד מאי קאמר מאי בעי ריפתך בפומא דכלבא כיון שהכלב לקחה וגראה לר"י דמכל הנהו דמתניתין לא מצי למפשט ולא מהיא דנטל חררה משום דס"ד דאם לקחה הבהמה פירות בחצר הניזק ואכלה ברשות הרבים ד) [או בחצר המזיק] חייב [ט] דמחייבינן בלקיחה לחודא וכן הסברא נוטה דכיון דפשע בלקיחה מה לנו באכילה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה [יב] וקמבעיא ליה [יג] כגון אם הושיט פירות בפי פרה חש"ו ועכו"ם דלאו בני תשלומין הינהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אם לא שהושיט לה [יד] ואי כחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי כחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה והא דקאמר תפשוט לאו ממתני' אלא מסוגיא דשמעתין דאוקמה אכלה בגדים דבעל החרה שמע מינה דבעו לקיחה ואכילה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך באכילה אלא דגזירת הכתוב הוא [טו] ותפשוט כשנתן אחר לתוך פיה חייב דכחצר הניזק דמי דאי כחצר המזיק דמי ומאי אמר ליה מאי בעי ריפתך בפומא דחיותא ה"נ מאי ח"ל מאי בעי ריפתך בפומא דכלבא חה

טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה. [א] פי' בשלמא למ"ד אשו משום ממונו אין תימה דפטור טמון ואע"ג דבכל נזקי ממונו כמו קרן שן ורגל חייב טמון שבממון מגינו חילוקים בקרן שן ורגל להלכותיהן אבל בחדם המזיק לא חלק הכתוב דכתיב פצע תחת פצע ודרשינן בסוף פירקין (דף כו:) לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון לפיכך אין סברא לדרוש אשו משום חציו: **מאי** בינייהו. הוה מצי למימר איכא ביניייהו כל הני דלעיל כלב שנטל חררה ואמאי אנוחי בגדים דלרבי יוחנן משלם על אחר הגדים חצי נזק ולר"ל על אחר הגדים פטור ולרבי יוחנן אפילו לא הניח בגופו של עבד קס ליה בדרבה מיניה וטמון היכא שלא כלו חציו חייב לרבי יוחנן: **וליחייב** בעל הגחלת. פירוש גם בעל הגחלת ולא שיפטר בעל הכלב לגמרי [ב] כדפ"ל (דף כב. ד"ה ומ') גבי חנוני אמאי חייב ועוד אי בשלא שמר גחלתו ומפטר בעל הכלב אמאי קאמר (לעיל יט:) מתני' באחייה אדוי ודרב הונא בעלמא איתמר ליתא דרב הונא קאי אמתני' קשרו אדם חייב הקושר נ"ש ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלב אלא ודאי בשלא שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלב ולכך לא מיתוקמא דרב הונא אמתני' דקשרו אדם חייב הקושר נ"ש ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלב אלא ודאי בשלא שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלב ולכך לא מיתוקמא דרב הונא אמתני' דקשרו אדם חייב הקושר נ"ש ובעל התרנגול יש לו להתחייב כמו כן: אפי' בבלוי פטור הוא דכלו חציו, וכל שכן על הטמון. **ופרקי'** מאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, וכגון שהיה לו לגדור בפניה שלא תעבור ולא גדר. ואקשי' וכי מאחר דמן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, בגלוי דכיון דהוה ליה לשמור ולגדור שלא תעבור הדליקה כמו שחיב לשמור בהמתו שלא תצא ותזיק ואם יצאה והזיקה חייב באשו שהוא כממונו. ואמר' איהכי מאי בינייהו איכא בינייהו, לחייבו בד' דברים, צער ריפוי שבת ובושת. ר' יוחנן דאמ' אשו משום חציו אע"ג דאית ליה נמי אשו משום ממונו חייב בד' דברים הללו וכל שכן בנזק. אבל ריש לקיש דאמ' אשו משום ממונו אמ' לך כשם שאינו חייב בנזקי שורו אלא נזק בלבד כדבעינן למימר לקמן (כה. א). כך אינו חייב באשו אלא נזק בלבד. **בתר דאקשי' על ריש לקיש הני** כולהו תיובתא, ושנינהו ואוקמ' דר' יוחנן נמי אית ליה משום ממונו, והלכה כר' יוחנן, הדרינן לשמעתין דאמרי', תנינן במתני' על החררה משלם נזק שלם. מן משלם, בעל הכלב או בעל הגחלת. ופשיט' לן דבעל הכלב מפני שבעל הגחלת שומר גחלתו והכלב חתר והוציאה, ארחיה הוא לחתור ולא שינה כי כן דרכו. ואם לא חתר אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל גחלת. ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חררה.

נח א מיי' פי"ב מהלכות מזקי ממון הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף יג ועיין במ"מ פי"ד מהלכות מזקי ממון הלכה טו:

נט ב מיי' פי"ד מה' מזקי ממון הלכה ד סמג עשין מז טוש"ע שם סעיף ו וסעיף יג:

ס ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ח:

סא ד ה ו מיי' פ"ב שם הלכה יז יח ועי' בהגהות ומ"מ סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' שצ:

סב ז טוש"ע ח"מ סי' שלא סעיף ז:

רבינו חננאל

הכתר בנזקי ממונו, כי תצא, וסיים בנזקי גופו, המבעיר, לומ' לך אשו משום חציו. אמ' **רבא** קשיא ליה לר' אמי לר' יוחנן דאמ' אשו משום חציו, טמון באש דפטרי חכמי' שחולקין על ר' יהודה (לקמן ס, א; סא, ב) היכי משכחת לה. ובאנו לומר כגון שהצית אש בחצר ונפל גדר שלא מחמת הדליקה והלכה האש והזיקה בחצר אחרת דכלו חציו בחצר ראשונה, ואלו לא נפלה הגדר לא היתה האש עוברת באותה החצר. **והקשי'**, איהכי אפי' בבלוי פטור הוא דכלו חציו, וכל שכן על הטמון. **ופרקי'** מאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, וכגון שהיה לו לגדור בפניה שלא תעבור ולא גדר. ואקשי' וכי מאחר דמן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, בגלוי דכיון דהוה ליה לשמור ולגדור שלא תעבור הדליקה כמו שחיב לשמור בהמתו שלא תצא ותזיק ואם יצאה והזיקה חייב באשו שהוא כממונו. ואמר' איהכי מאי בינייהו איכא בינייהו, לחייבו בד' דברים, צער ריפוי שבת ובושת. ר' יוחנן דאמ' אשו משום חציו אע"ג דאית ליה נמי אשו משום ממונו חייב בד' דברים הללו וכל שכן בנזק. אבל ריש לקיש דאמ' אשו משום ממונו אמ' לך כשם שאינו חייב בנזקי שורו אלא נזק בלבד כדבעינן למימר לקמן (כה. א). כך אינו חייב באשו אלא נזק בלבד. **בתר דאקשי' על ריש לקיש הני** כולהו תיובתא, ושנינהו ואוקמ' דר' יוחנן נמי אית ליה משום ממונו, והלכה כר' יוחנן, הדרינן לשמעתין דאמרי', תנינן במתני' על החרה משלם נזק שלם. מן משלם, בעל הכלב או בעל הגחלת. ופשיט' לן דבעל הכלב מפני שבעל הגחלת שומר גחלתו והכלב חתר והוציאה, ארחיה הוא לחתור ולא שינה כי כן דרכו. ואם לא חתר אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל גחלת. ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חרה.

תורה אור השלם

1. כִּי יַבְעֵר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירָה וּבִעֵר בְּשָׂדֶה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

הגהות הב"ח

(ח) רש"י ד"ה היכי וכו' והזיק בטמון מי לא מיתייב: (ג) ד"ה ס"ג וכו' וקס"ל דגחלת וחררה דחד וגדים דחד: (ג) ד"ה בגדים וכו' אמאי משלם האי חרה שן הוא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דסתם דלתות כו' **ולא תימא** משונה. עיין בהרש"ס בפרקי' סי' ג': **תוס'** ד"ה ולחייב כו' **האי לישנא** כו' **ונראה** מבאן לדקדק. ע' לקמן דף מז ע"ב תד"ה אמאי פטור: ד"ה **תפשוט** כו' דמחייב' בלקיחה לחודא. ע' לעיל דף כ ע"ב תוספות ד"ה מתגנבו:

הגהות הגר"א

(א) גמ' אלא למאן דאי כו'. נ"ב הכי"ף ומהב"ם מפרשים אחזר מתי' לאשון כגון שנפלה כו' ומפרשים דמיום חציו הוא משום ממונו (ועבסגר"ל סי' תי"ז ס"ק ל"ג):

מוסף רש"י

בנזקי ממונו. שהזיק ממונו, דכתיב כי תצא, משמע מעצמה, שהדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חבירו (לקמן ס:). **וסיים בנזקי גופו.** שקלקל מבעיר כיליס (שם). לומר לך אשו משום חציו. מוכיח הן שמזיק למרמוק דאיהו גופיה עביד, הכא נמי איהו גופיה עביד, ונפקא מינה לאיהו בארבעה דברים אם החזק בה אדם (שם).

מוסף תוס'

א. איכא למידק מאי קשיא ליה, דלמא נזה"כ הוא כדפסד כלים בבור, וי"ל. רשב"ם. ב. דכיון ששניהם פשעו, כ"א ישלם ח"נ. ר"פ. ג. (ד)(ו)הא גחלת של בעל הרחה היא רבו, וא"כ בעל הגחלת שהוא בעל הגדיש מאי משלם. רשב"ם. ועי' מהרי"ב. ד. כל שלא שמר גחלתו ונטלה כלב והדליק בה גדישו של חבירו פושע הוא וחייב לשלם חצי נזק, וא"כ הכא. רשב"ם. ה. שהוא פושע בדבר שלא שמר ביתו כראוי. ר"פ. ו. שאין לו לשמור עצמו שלא יהא ניזוק ולהכי לא פריך אמאי משלם על החרה, אבל פריך שפיר שהי"ל לבעל החרה לשלם (מן) [על] הגדיש. ר"פ. ז. הדר שם. ח. לעולם אימא לך סתומות הן אצל כלב ומ"מ משלם. ר"פ. ט. כר"פ: תחילתו בפשיעה אצל דלתות פתוחות וסופו באונס אצל אותו דלת שהיה (אותו דלת) [נעול] כראוי. י. כר"פ: אדלתות פתוחות. יא. אלמא דפי פרה כחצר הניזק דמיא. ר"פ. יב. הלכך אפילו הויא פיו כחצר חייב לשלם. ר"פ. יג. היכא דליכא לחיוביי וכו' בשבילו הנטילה. ר"פ. יד. [דאל"ה] יתחייב בעל הפרה משום דתחילתו בפשיעה וסופו באונס הוא שנתתן במקום שהפרה יכולה ליקח אותם שם. ר"פ. טו. משום דכתיב ובער בשדה אחר דהיינו אכילה כמו כאשר יבער הגלל, ונטילה נמי בענין משום דכתיב כי יבער וכו' והיינו תחילת הדיזק ששולח שם בהמתו ונוטלת פירות, ועל זה קאי ובער בשדה אחר. ר"פ.

סג א מיי' פ"ג מהלכות מזקי ממון הלכה יא: ועי' בהסגות ובמ"מ סמג עשין סז טוש"ע מ"מ סי' שלה:

סד ב ג ד מיי' שם פ"י הלכה מ סמג שם:

סה ה מיי' שם הלכה יא:

סו ו מיי' שם פ"ה הלכה ח ועיין בהסגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע מ"מ סי' שלז סעיף ח וסעיף כ:

סז ז מיי' פ"ו שם הלכה ח סמג שם טור ש"ע מ"מ סי' שפט סעיף ה:

סח ח מיי' שם הלכה ז:

רבינו חננאל

גם נחברר מזו דפי פרה כחצר הניזק דמי. דכד איבעיא ואפשיטא דכחצר הניזק דמי, דחאה רב מרי ואמ' שן דחייב רחמנא כגון שנתחככה בכותל להנאתה והפילה הכותל או טינפה פירות להנאתה, שדומה היזיקן לשן דיש לה הנאה להזיקה שכשם שיש לה הנאה באכילתה כך יש הנאה בשנתחככה בכותל וכיוצא בה. ואקשי' עליה, והא כתי' (שמות כב, ד) ובער זה השן וכתי' (מלכים א יד, י) כאשר יבער הגלל עד תומו, ש"מ דשן דחייב רחמנא כגון דבעיר ליה כוליה שנא' עד תומו (לעיל ג, א). וזה שהפילה הכותל וטנפה הפירות לא בערם לגמרי דהא קיימי ומתחזו. **ופריק רב אשי**, כגון דשף צלמי. פי' כגון שהיו לו צורות מצויירים בכותל נתחככה בהן ושפשפה אותם מלשון (תרגום אונקלוס דברים ט, כא) ושפית יתיה בשופיפא, ובערם מן הכותל לגמרי כדגרסי' בסוף יום הכפורים (יומא פח, א) בעניין שכבת זרע (שיבש) [שיבש] על בשרו אם מבערב ישפשף, כלומ' יחכך בבשרו עד שיבערהו לגמרי. ובא רב אשי ופריק אחר דפסע פסועי, פי' כגון בצע המקום שנתחככה בהן שיברה האבנים ושחקתן והפירות בדריסה טינפתם ודרסתם, כדכת' (איכה ב, יז) בצע אמרתו לשון כלייה והוא תמימות והשלמות. **ואתינן** למיפשטה מיהא, שיסה בו כלב כו', ופשוטה היא. **דאפיק כלבא לגיבה ופרטיה**, פי' שיני הכלב שהן ניבין גדולין יוצאין מפיו ולחוץ (וחכה) [והכה] בהן ולא הכניס לתוך פיו. ת"ש **השיך בו את הנחש כו'**. ופרקי' לעניין קטלא דברי הכל חייב ולא יכיל מזיק למימר מאי בעית ברשותי. כי קמיבעיא לן לעניין מומנא. **ולא [איפשיטא]** אלא ממתני' דקתני על החרדה משלם נזק שלם ש"מ דפי הכלב כחצר הניזק דמי. (פסק) **והשתא** סלקא שמעתין כו' יחחנן דאמ' אישו משום משום מצונו, וקיימ' לן כוותיה. **הנהו עייזי דבי תרבו דהוו מפסדי לרב יוסף ואמ' לאביי זיל אצנעינהו**, כלומ' הזהר לבעליהן שישמרו אותן. והשיבו אביי **אמרו** (ל)בעליהן יגדור גדר לשדהו. והשיב רב יוסף אם כל שדות (אם כל שדות) גדורות הן האי דכתי' ובער בשדה אחר היכי משכחת לה. ופריק אביי, בשחתרה הבהמה הגדר או נפל הגדר בלילה ונכנסה הבהמה ואכלה, כי האי גוונא השן חייבת, אבל בשדה שאינה גדורה השן פטורה. ועמדה הא דאביי, ולא איפריכא. והא דמכריז רבה ואיתמא ר' יוסף, לאו דסמכה היא, דרב יוסף כשמעתיה, ואביי הא אוקמיה בטעמי', ואסתלק רב יוסף ושתק, ולרבה לא איתברירה דדבריו ניגהו דהא גרסי' ואיתמ' ר' יוסף, לפיכך אין כח לפסוק הלכה כמותו. **פי' עיזי דשוקא**. העמדין לטביחה. **מתני'. איזהו הם ואיזהו מועד. מועד שהעידו עליו ג' ימים, ותם שיחזור בו ג' ימים, דברי ר' יהודה. זר' מאיר אומ' מועד שהעידו בו ג' פעמי כו'**. ואמרי' מאי טעמ' אמ' אביי תמול כתי' תמול אינו אלא יום אחד, השתא דשינה קרא וכתי' מתמול תרי יומי ניגהו. שלשום תלתא, ולא ישמרנו ונגח רביעית, נעשה מועד ומשלם נזק שלם. רבא אמ' לא שנא כתי' מתמול תרויהו חדא יומא משמע, שלשום תרי, ולא ישמרנו אלא נגח עוד עד יום שלישי, מכאן ולהבא נעשה מועד וכל מה שיגח שלם ישלם שור תחת השור. **ולדברי הכל** נגיחה רביעית נזק שלם, ואביי ורבא בקראי פליגי ולא בעיקר הנגיחות, דבהדיא קתני כל שהעידו בו ג' ימים. ועוד, הלא תראה בתחלת חזקת הבתים (ב"ב כח, א) דמותיב בהמתיה בדבר ברור אי מה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מיחייב הכא נמי עד שנה רביעית לא קמה ברשותיה. ופריק, הכי השתא התם מכי נגח ג' נגיחות הוה ליה מועד, ואידך כי לא נגח מאי משלם. הכא, כיון דאכלה ג' שנים קמה ליה ברשותיה. ועוד שנינו משנה שלימה (לקמן מא, א), שור שנגח את האדם ומת מועד משלם את הכופר ותם פטור מן הכופר, וזה וזה חייבין מיתה. ואקשי' בגמ' (לקמן מא, א) וכי מאחר דמתם קטלינן ליה, מועד דקטל היכי משכחת לה. ופרש רבה פי' ודחאו רב אשי, ופירש הוא כגון שסיכן ג' בני אדם. רב זביד אמ' כגון שהרג ג' בהמות, ומועד לבהמה הוי מועד לאדם. הרי בפי' דבתלתא דימי תם הוא, ונעשה מועד ואם הרג יהרג, והוו המועד שנסקל ומשלם הכופר, ובטעמ' חדא אזדו הני. ורב שמי בר אשי, וריש לקיש, ורב פפא, ורב אחא בריה דרב איקא כולהו סבירא להו דבתלתא זמני תם הוא. ותוב, גרסינן בפ' הבא על יבמתו (יבמות סד, ב) וסתות ושור המועד הי"ל כרשב"ג דאמ' בהדיא לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא. והכא (לקמן כד, א) אמ' רב נחמן אמ' רב אדא בר אהבה הילל' כר' יהודה במועד שהרי ר' יוסי מודה לו. **והוצרכנו לפרש כל זה** שראינו במקצת פירושי רבותינו הגאונים שאמרו כי בנגיחה השלישית משלם נזק שלם, וכמדומים עבר אגב שיטפא.

וזה הלשון נראו דוקא דהכא לא שייך לשון זה שהכלב נקח מעצמו אלא כלומר כיון דגזירת הכתוב דבעי' שילה בחצר הניזק ואי פי פרה כחצר המזיק אפילו כי אכלה בגדים דבעל החרדה הוי אכילה בחצר המזיק ואגב דשייך לשון זה בנתן אחר לתוך פיה נקט ליה ומייתי משיסה בו את הכלב[א] דשסוי מיקרי[ב] אפילו הכניס יד חבירו בפי הכלב או הנחש[ב] והשיך היינו דתחב ודחק שיני הכלב ונחש בשבר חבירו וא"כ אמאי חייב בעל הכלב והלא ידו בחצר המזיק הוא ולימא ליה מאי בעי ידך בפומא דכלבאי והא דקאמר שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה אפיר כגון שהלקיחה היתה בחצר הניזק אלא משום דפשטיה דקרא משמע שהביעור היתה בחצר הניזק קבעי היכי משכחת לה וכרים מסכת שבת (דף ג:) אליבא נמי תפשוט מסוגיא דשמעתין דקאמר תפשוט מדבעי רב ביבי בר אמי: **תא שמע שיסה בו את הכלב**. ומימה לאמאי לא משני לענין קטלא לא אמרינן כדאמרינן בסמוך דהך משנה היא דישא דהשיך בו את הנחש דמייתי בתר הכי בפ' אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו: ופס) ושמא משמע ליה דישא בין לענין מיתה בין לענין נזקין ולקמן נמי מייתי לה גבי בעיא משסה כלבו של חבירו: **דאפקיה לגיבה ופרטיה**. הו"מ לשויי כגון אלא הכניס יד חבירו אלא הכלב עצמו לקחה כשסיסהו אלא דמשני לפי מה שסבור דמיירי כשהוסיהו לו ידו: **יכלי למימר לגדור מר גדירא בארעיה**. היה נשמע אבל אלא היה חפץ לילך לשם להתנן (לעיל דף יט:) אכלה מתוך המנות משלמת כו' ולא אמרינן היה לו לנעול חנותו וכן אכלה מלידי הרחבה ולעיל נמי לא פריך ליפטר בעל הכלב מן החרבה[ג] ורב אלפס פסק כרב יוסף ולימיה לדאמיי דדחוק בעלמא הוא: **הנהו עייזי דשוקא בו'**. דוקא בהנהו דקיימי לשחיטה ולא"ג שישלמו מה שהזיקו לא בעי למיקס בהדייהו לדינא וזימנין נמי דליכא סהדי אבל עז נחלבה ורחל לגיזתה יכול לומר כשיזיק ישלם כדלשמכון גבי עיזי דבי תרבו דאמר ליה זיל אצנעינהו ולא אמר ליה זיל אחטינהו: **איזהו מועד כו'**. אומר ר"י דהא דאמרינן בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:) דשמא לן תנא דשור המועד כרשב"ג דאמר בשלש זימנין הוי חזקה לא משוס דמיסוי פלוגתייהו בשור המועד דמקרלי דרשין[ד]:

שיהו התינוקות בו'. אף על גב דאדם אית ליה מזלא מ"מ כיון שנעשה שפל כל כך שהתינוקות ממשמשין בו ולא חזר לקדמותו ולא נח ר"מ למעט שלא תועיל חזרה אלשה פעמים דאיכא חזרה כגון ע"י תינוקות וג' פעמים ביום אחד[ה] נראה דאין מועיל לדידיה לחזרה אע"פ שמועיל להעדאה דה"ל אשכחן לר"ש דבשלשה פעמים הוי מועד ובחזרה בעי ג' ימים:

ולא ישמרנו האידנא חייב. פי' בקונטרס כפי' דאשוגה דלרבא בפעם ג' חייב ר"ש ל"ל לפי' הא דקאמר לקמן דאתמו ג' כיתי סהדי בחד יומא דלמ"ד לייעודי מורא אייעד ומשלמין בעלים ר"ש אע"פ שלא ידעו תחלה ואינו נראה דזהועד בבעליו כמיב וא"כ אם לא ישמרנו משלם ר"ש ובריתא דלקמן קתני אלין השור נעשה מועד עד שיעידו בפני בעלים ואי"כ אפילו למ"ד לייעודי מורא צריך שידעו הבעלים תחלה וכי אתו ג' כיתי סהדי בחד יומא והעידו בבעלים לא ישלמו בעלים ר"ש עד נגיחה ד' ורש"י עצמו חזר בו משום דבריש חזקת הבתים (ב"ב דף כח. ופס) קאמר סתמא דגמרא אי מה שור המועד עד נגיחה ד' לא מיחייב כו'[ו] ופי' דמשמעות דורשין איכא ביניהו[ז] **והר"ר**

רבינו חננאל

גם נחברר מזו דפי פרה כחצר הניזק דמי. דכד איבעיא ואפשיטא דכחצר הניזק דמי, דחאה רב מרי ואמ' שן דחייב רחמנא כגון שנתחככה בכותל להנאתה והפילה הכותל או טינפה פירות להנאתה, שדומה היזיקן לשן דיש לה הנאה להזיקה שכשם שיש לה הנאה באכילתה כך יש הנאה בשנתחככה בכותל וכיוצא בה. ואקשי' עליה, והא כתי' (שמות כב, ד) ובער זה השן וכתי' (מלכים א יד, י) כאשר יבער הגלל עד תומו, ש"מ דשן דחייב רחמנא כגון דבעיר ליה כוליה שנא' עד תומו (לעיל ג, א). וזה שהפילה הכותל וטנפה הפירות לא בערם לגמרי דהא קיימי ומתחזו. **ופריק רב אשי**, כגון דשף צלמי. פי' כגון שהיו לו צורות מצויירים בכותל נתחככה בהן ושפשפה אותם מלשון (תרגום אונקלוס דברים ט, כא) ושפית יתיה בשופיפא, ובערם מן הכותל לגמרי כדגרסי' בסוף יום הכפורים (יומא פח, א) בעניין שכבת זרע (שיבש) [שיבש] על בשרו אם מבערב ישפשף, כלומ' יחכך בבשרו עד שיבערהו לגמרי. ובא רב אשי ופריק אחר דפסע פסועי, פי' כגון בצע המקום שנתחככה בהן שיברה האבנים ושחקתן והפירות בדריסה טינפתם ודרסתם, כדכת' (איכה ב, יז) בצע אמרתו לשון כלייה והוא תמימות והשלמות. **ואתינן** למיפשטה מיהא, שיסה בו כלב כו', ופשוטה היא. **דאפיק כלבא לגיבה ופרטיה**, פי' שיני הכלב שהן ניבין גדולין יוצאין מפיו ולחוץ (וחכה) [והכה] בהן ולא הכניס לתוך פיו. ת"ש **השיך בו את הנחש כו'**. ופרקי' לעניין קטלא דברי הכל חייב ולא יכיל מזיק למימר מאי בעית ברשותי. כי קמיבעיא לן לעניין מומנא. **ולא [איפשיטא]** אלא ממתני' דקתני על החרדה משלם נזק שלם ש"מ דפי הכלב כחצר הניזק דמי. (פסק) **והשתא** סלקא שמעתין כו' יחחנן דאמ' אישו משום משום מצונו, וקיימ' לן כוותיה. **הנהו עייזי דבי תרבו דהוו מפסדי לרב יוסף ואמ' לאביי זיל אצנעינהו**, כלומ' הזהר לבעליהן שישמרו אותן. והשיבו אביי **אמרו** (ל)בעליהן יגדור גדר לשדהו. והשיב רב יוסף אם כל שדות (אם כל שדות) גדורות הן האי דכתי' ובער בשדה אחר היכי משכחת לה. ופריק אביי, בשחתרה הבהמה הגדר או נפל הגדר בלילה ונכנסה הבהמה ואכלה, כי האי גוונא השן חייבת, אבל בשדה שאינה גדורה השן פטורה. ועמדה הא דאביי, ולא איפריכא. והא דמכריז רבה ואיתמא ר' יוסף, לאו דסמכה היא, דרב יוסף כשמעתיה, ואביי הא אוקמיה בטעמי', ואסתלק רב יוסף ושתק, ולרבה לא איתברירה דדבריו ניגהו דהא גרסי' ואיתמ' ר' יוסף, לפיכך אין כח לפסוק הלכה כמותו. **פי' עיזי דשוקא**. העמדין לטביחה. **מתני'. איזהו הם ואיזהו מועד. מועד שהעידו עליו ג' ימים, ותם שיחזור בו ג' ימים, דברי ר' יהודה. זר' מאיר אומ' מועד שהעידו בו ג' פעמי כו'**. ואמרי' מאי טעמ' אמ' אביי תמול כתי' תמול אינו אלא יום אחד, השתא דשינה קרא וכתי' מתמול תרי יומי ניגהו. שלשום תלתא, ולא ישמרנו ונגח רביעית, נעשה מועד ומשלם נזק שלם. רבא אמ' לא שנא כתי' מתמול תרויהו חדא יומא משמע, שלשום תרי, ולא ישמרנו אלא נגח עוד עד יום שלישי, מכאן ולהבא נעשה מועד וכל מה שיגח שלם ישלם שור תחת השור. **ולדברי הכל** נגיחה רביעית נזק שלם, ואביי ורבא בקראי פליגי ולא בעיקר הנגיחות, דבהדיא קתני כל שהעידו בו ג' ימים. ועוד, הלא תראה בתחלת חזקת הבתים (ב"ב כח, א) דמותיב בהמתיה בדבר ברור אי מה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מיחייב הכא נמי עד שנה רביעית לא קמה ברשותיה. ופריק, הכי השתא התם מכי נגח ג' נגיחות הוה ליה מועד, ואידך כי לא נגח מאי משלם. הכא, כיון דאכלה ג' שנים קמה ליה ברשותיה. ועוד שנינו משנה שלימה (לקמן מא, א), שור שנגח את האדם ומת מועד משלם את הכופר ותם פטור מן הכופר, וזה וזה חייבין מיתה. ואקשי' בגמ' (לקמן מא, א) וכי מאחר דמתם קטלינן ליה, מועד דקטל היכי משכחת לה. ופרש רבה פי' ודחאו רב אשי, ופירש הוא כגון שסיכן ג' בני אדם. רב זביד אמ' כגון שהרג ג' בהמות, ומועד לבהמה הוי מועד לאדם. הרי בפי' דבתלתא דימי תם הוא, ונעשה מועד ואם הרג יהרג, והוו המועד שנסקל ומשלם הכופר, ובטעמ' חדא אזדו הני. ורב שמי בר אשי, וריש לקיש, ורב פפא, ורב אחא בריה דרב איקא כולהו סבירא להו דבתלתא זמני תם הוא. ותוב, גרסינן בפ' הבא על יבמתו (יבמות סד, ב) וסתות ושור המועד הי"ל כרשב"ג דאמ' בהדיא לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא. והכא (לקמן כד, א) אמ' רב נחמן אמ' רב אדא בר אהבה הילל' כר' יהודה במועד שהרי ר' יוסי מודה לו. **והוצרכנו לפרש כל זה** שראינו במקצת פירושי רבותינו הגאונים שאמרו כי בנגיחה השלישית משלם נזק שלם, וכמדומים עבר אגב שיטפא.

כחצר הניזק דמי דאי כחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי רפתך בפומא דכלבאי דאיבעיא להו פי פרה כחצר הניזק דמי או כחצר המזיק דמי ואי אמרת כחצר המזיק דמי שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה אמר רב מרי בריה דרב כהנא כגון שנתחככה בכותל להנאתה וטנפה פירות להנאתה מתקיף לה מר זוטרא והא בעינא כאשר יבער הגלל עד תומו וליכא רבינא אמר דשף צלמי רב אשי אמר דפסעי פסועי ת"ש[ט] שיסה בו את הכלב שיסה בו את הנחש פטור מאן פטור[ח] אמשסה פטור וחייב בעל כלב ואי אמרת כחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי ידך בפומיה דכלבאי אימא פטור אף משסה ואיבעית אימא דאפקיה לגיביה וסרטיה ת"ש[י] השיך בו את הנחש רבי יהודה מחייב וחכמים[כ] פוטרים[ל] ואמר רב אחא בר יעקב כשתימצי לומר לדברי ר' יהודה ארס נחש בין שיניו הוא עומד לפיכך[מ] מכיש בסייף ונחש פטור לדברי חכמים[נ] ארס נחש מעצמו מקיא[ס] לפיכך נחש בסקילה ומכיש פטור ואי אמרת פי פרה כחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי ידך בפומא דחיוואי לענין קטלא לא אמרינן ומנא תימרא דתניא[ע] הנכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו שורו של בעל הבית ומת השור בסקילה ובעלים פטורים מן הכופר בעלים פטורין מן הכופר מ"ט דאמר ליה ברשותי מאי בעית שורו נמי לימא ליה מאי בעית ברשותי אלא לענין קטלא לא אמרינן הנהו עיזי דבי תרבו דהוו מפסדי ליה לרב יוסף א"ל לאביי זיל אימא להו למרייהו דליצנעינהו אמר ליה אמאי איזיל דאי אזילנא אמרי לי לגדור מר גדירא בארעיה ואי גדר שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה כשחתרה אי נמי דנפיל גודא בלילא[פ] מכריז רב יוסף ואיתימא רבה דסלקין לעילא ודנחתין לתחתאה הני עיזי דשוקא דמפסדי מתרינן במרייהו תרי ותלתא זמנין אי ציית ציית ואי לא אמרין ליה תיב אמסחתא וקבל זווך: **מתני' איזהו תם ואיזו מועד מועד כו'[ק] שהעידו בו שלשה ימים ותם משיחזור בו שלשה ימים דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר מועד שהעידו בו שלשה פעמים[ר] ותם כל שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח: **גמ' מאי טעמא דר' יהודה אמר אביי**[ש] תמול חד מתמול תרי שלשום תלתא ולא ישמרנו בעליו אתאן לנגיחה רביעית רבא אמר תמול מתמול חד שלשום תרי ולא ישמרנו האידנא חייב ור"מ מ"ט דתניא א"ר מאיר ריחק**

לחצר הניזק דמיה. ודלה אחר קרינא ביה: **ואי אמרת כו'**. גמרא קמהדר כלומר אמאי מספקא לן פשיטא דכחצר הניזק דמי דאי כחצר המזיק דמי א"כ שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה: **נתחככה בכותל**. דתולדה דשן היא אבל שן ממש לא דאמר ליה פי פרתי דשותי היא: **וטנפה פירות**. ע"י גלגול כעין שעושין סוסים וחמורים ובגלע"ן וולט"ר: **והא בעינן עד תומו**. דמכליא קרינא דהא ובער זה השן מיבער הגלל עד תומו[ו] נפקא לן בפ' קמא (דף ב:) והכא ליכא תומו שעדיין האבנים והפירות בעין: **דשף צלמי**. כשנתחככה בכותל מחקה צורה שעליו דאיכא תומו: **דפסעי פסועי**. כשנתגלגלה על הפירות תחבתן בעיט ואי אפשר לנקטן. לישנא אחרינא דפסקי פסוקי כמו פסו אמוניס (תהלים יב) כלומר ששפכה משקה בגלגולה דכליא ופסיא קרנא: **פטור משסה**. דגרמא בנזקין פטור: **דאפקיה לגיביה**. שהוציא שיניו וסרטו אלא הכניס ידו לתוך פיו: **השיך בו את הנחש**. שנטל את הנחש בידו והגיע פיו ליד חבירו עד שנכנסה לתוכו ונשכו ומת: **מחייב**. מיתה: **בין שיניו עומד**. ובלא כוונת הנחש יצא לחרס: **לפיכך מכיש בסייף**. דהוה ליה כאילו הרגו בסייף שהורג ממש הוא ולא גורם: **נחש בסקילה**. כדין שור הורג אדם דכתיב השור יסקל (שמות כא): **לענין קטלא**. הריגת נחש: **לא אמרינן**. מאי בעי ידך כו' ואפילו בחצר המזיק דמיא אינו פטור אלא נהרג אבל לענין נזקין אמרינן מאי בעית ברשותי כדתנן בפ"ק (דף ט:) חוץ מרשות המיוחדת למזיק ומיבעיא לן פי פרה אי כחצר המזיק דמי או לא עד דפשיטנא לה מכלב שנטל חררה: **בי תרבו**. שם משפחה: **דסלקין לעילא**. מבבל לארץ ישראל: **ודנחתין לתחתא**. מארץ ישראל לבבל. הוו בקיאין בדין זה: **עיזי דשוקא**. דקלבי דקיימי לשחיטה אלא דמשהו להו עד יומא דשוקא: **מפרינן במרייהו**. אי מפסדן אפילו ברשות הרבים: **פיב אמסחתא**. מקום מעמד הקלבים: **וקביל זווך**. אפילו ביומא דלאו דשוקא שחיט להו הואיל ולשחיטה קיימן: **מתני' משיחזור בו שלשה ימים**. שרואה שוורים ואינו נוגח חוזר לתמותו: **שלשה פעמים**. ואפילו ביום אחד: **גמ' אתאן לנגיחה רביעית**. שאם לא שמרו ונגח נגיחה רביעית משלם מעלייה נ"ש אבל אשלישית פלגא נזקא הוא דמשלם: **ולא ישמרנו האידנא**. בנגיחה שלישית חייב עליה נזק שלם:

ריחק

מתורה אור השלם

1. וְאִם שׁוֹר נַגָּח הוּא מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בִּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאן פטור פטור משסה וחייב:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תפשוט וכו' אפי' הכנים יד חבירו. עי' לקמן ד' ו ע"ש תוספות ד"ה אלימא:

לעזי רש"י

וולט"ר [וולטי"ר]. לגלגל.

מוסף רש"י

שיסה. גיסה (סנהדרין עו:). **השיך בו את הנחש**. שפתו את הנחש בידו והוציאו והגיע שיני נחש בידו של חבירו (שם) והשיך הנחש בנשכו (שם עח.). **בין שיניו הוא עומד**. והרי הוא כתוקע סכין בצוארו דלאו גרמא הוא, שהרי כלי משמיתו בידו (שם). **מכיש בסייף**. כדין הולא (שם). **מעצמו מקיא**. בגזיכתו, וכשסיסהו זה עדיין אין בו כדי להמיתו, לפיכך גרמא בעלמא הוא, אף על פי שיודע שסופו להקיא מיהו לאו מכמו מיית (שם). **נחש בסקילה**. כדין שור שהמית, דכל בהמה וחיה כשור הן אלא שדבר הכתוב בהוה (שם). **תמול חד מתמול תרי**. ר' יהודה סבר כתיב אם ידע כי שור נגח הוא מתמול אתמול שלשום, מתמול תרי שלשום אלמא, הרי ג' ימים (תענית כא:).

מוסף תוס'

א. ולפי מאי דפרישית (לעיל) מאי פריך, שאני הכא דאיכא נטילה, שנטל הכלב ידו ונשכה, ור"ל דמשמע ליה. ר"פ. ב. ומ"מ אין זה כמו השיך דסיפא, דהתם מיירי. ר"פ. ג. שאין מוטל עליו לשמור עצמו מלהיות ניזוק (עי' לעיל תוד"ה ולימיה - הנמי), וא"כ למה יגדור כלל. ר"פ. ד. [ו]רבי לא פליג אקרא, אלא כלומר התם מתקיימין דברי רשב"ג. תוס' יומא סה ע"א ד"ה ושור. ועי' מהר"ם. ה. בלא משמרש תינוקות. ימוק"י. ו. [ולפירושו הכא] הוה מסיק (הכא) [התם] דאף גמרא דלא כהלכתא, דקי"ל כרבא לגבי אביי. תוס' ב"ב כח ע"ב ד"ה אי. ז. ותרוייהו מודו דלא מחייב נזק שלם אלא עד נגיחה רביעית. תי"ש וי"ל.

ז) סנהדרין עו: לקמן כד:. ח) סנהדרין שם, ג) [שם עח.], ד) [מלה זו ליתא בערוך ולא נתבני ואולי צ"ל ומשקי ועי' ערוך ע' מרס], ט) [יומות סה. ע"ס], י) [מ"א יד], יא) [ועי' תוס' יומות סה. ד"ה ושור],

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

ריחק גניחותיו. ג׳ ימים: **חייב.** כדכתיב [שמות כא] תמול שלשום: **ריחקה רלאיותיה.** ג׳ רלאיות בג׳ ימים טמאה ז׳ ימים כדכתיב [ויקרא טו] כי יזוב זוב דמה ימים רבים ודרשינן (בת״כ פ׳ מצורע ט״ו) ימים שנים רבים שלשה: **קירבה רלאיותיה.** ביום אחד טהורה מטומאת שבעה אלא שומרת יום כנגד יום: **הרי הוא אומר וזאת תורת הזב.** ומשום גזירת הכתוב הוא דלא דרשינן ק״ו: **הזב רלאיות.** דכתיב בהאי קרא זוב תלתא זימני וכתיב טומאתו היא דמשמע בהכך ג׳ הוי טומאה וכתיב זאת דמשמע אין לך אלא מה שכתוב בו זב בראיות ולא זבה בראיות: **קאי בראיות.** האי וחזא גבי לאיות כתיב וממעט לאיות לזבה: **ממעט ימים.** בתמיה: **אלא לחזרה.** שאם חזר לאחר העדאתו שלשה ימים שראה שוויים ולא נגע חזר לתמומו: **הרבי יהודה.** דתמנא׳: **נימוקו עמו.** טעמיו ולאיותיו עמו: **לייעודי תורא.** ולמעוטיו היכא דנגע ביום אחד: **או לייעודי גברא.** לייעד בעל השור בעינן שלשה ימים: **בחד יומא.** והעידו על שלש נגיחות של ג׳ ימים: **אי אמרת.** לא בעינן ג׳ ימים אלא לייעודי תורא ולמעוטי קיבל נגיחותיו הא מייעד דריחק בנגיחות: **השתא הוא דקמסהדו בי.** הוא מועד: **והן עדות אחת לזומה.** שהרי על ידי שלשתן הוא מועד הלכך עדות אחת הן לכך שאם נמצאת כת לראשונה זוממת הוא פטור מלשלם על הנגיחה [1] שלישית אלא חלי נזק: **והן.** הזוממין: **פטורין.** מתשלומי נגיחה שלישית ואע״פ שהן היו גורמים לו לשלם עליה נ״ש פטורין שאין העדים משלמין ממון עד שיזומו כולן: **כולן חייבין.** לשלם הח״נ של העדאת נגיחה שלישית בין כולן ולד תמות משלמים שני עדיס שאחרונים שהעידו עליה: **אי אמרת לייעודי תורא.** בעינן ג׳ ימים אבל גברא ביום אחד מייעד מני לאוקמא כשבאו כולן ביום אחד שהביאן נזק שליש להעיד על ג׳ נגיחות של ג׳ ימים ומשום הכי שייכי קמאי בלא העדאה שרגלים לדבר לשוייה מועד אתו אלא מצו למימר אתן לחיובי פגנא נזקא אחינן מקמייתא ולא לשוייה מועד דודאי הני ידעי בהני שהרי בעל נגיחה שלישית הביאן ומה לו ולנגיחות הראשונות אלא כדי לייעדו ובהדי הדדי אתו: אלא

ולא בעי למימר אבל לא זבה מראיות דאם כן לשתות מוחאת[1] אי נמי המקשה סמך אהיקיש וכדפיך בסמוך מה ראית: **קאי בראיות ממעט ראיות.** תימה אדרבה קאי בזב ממעט זב קאי בזב ממעט זבה[1] כדדרשינן בפ״ק דשמיטת חולין (דף כד. ושם) שאין הלוים פסולים במומים דכתיב וחזא אשר בלוים ויש לומר דהתם נמי הוה דרשינן וחזא לבהנים שאין שנים פוסלין בבהנים אלא[2] משום דדרשינן ליה **אנא** כרבי יוסי ס״ל. והא דלא קאמר הלכה כרבי יוסי משום דיתמא ליה למנקטו תנאי דתמתיתין: **אי לייעודי גברא.** לא שיהא מועד לעבור בהתראות[3] דאם כן לא היה מתחייב עד נגיחה של חמישית נ״ש יא אלא לייעודי שיודיעו בכל פעם שנגח שורו ושמרנו: **תלתא** כיתי עדים. לאו דוקא דהוא הדין כת אחת[3]: **השתא** הוא דקמסהדי **בי.** תימה לר״י [4] דמ״מ קנס לא הוי אפי׳ למ״ד (לעיל דף טו.) פלגא נזקא קנסא דמכי נגח שלש נגיחות יצא מחזקת שימור ונראה לתרץ דאין חלי נזק חלוק כיון דהוי קנס בחד דוכתא הוי קנס בכל דוכתי כדאשכחן גבי שלשים של עבד דאפי׳ העבד שור שלשים לא פחות ולא יותר מכל מקום הוי קנס ואי מודה ביה מיפטר:

בפני ב״ד. זהו מסברא דמי יקבל עדות אם לא בפני בית דין: **הרי כאן שלש עדיות.** לענין שלש אחין ואחד מן השור מצטרף עמהן לימרו

אחת הן שכולן ביום אחד באו, ועדין שור זה תם. ת״ש אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב״ד. העידו בו בפני בעלים שלא בפני ב״ד, בפני ב״ד שלא בפני בעלים, אינו מועד עד שיעידוהו בפני ב״ד ובפני בעלים. העידוהו ב׳ בראשונה ב׳ בשלישית, הרי ג׳ עדות והם עדות אחת להזמה. נמצאת כת אחת[5] זוממת הרי כאן שתי עדיות הוא פטור והן פטורין כו׳. פי׳ כגון דאתו תרי אשהידו בפני ב״ד ובפני בעלים דהדין תורא נגח תורא דראובן בחד בשבא במקום פלו׳, ואתו אחרני ואסהידו דבתרין בשבא נגח האי תורא תורא דשמעו׳ במקום פלו׳, ואתו אחרני ואשהידו דבתלתא בשבא נגח תורא דלוי במקום פלו׳, נעשה השור מועד ומעכשיו כל מה שיגח משלם נזק שלם מן העלייה. נמצאת כת ראשונה זוממת, כגון שבאו עדים ואמרו לאלו העדים עמנו הייתם בההוא חד בשבא במקום פלו׳ רחוק מן המקום שהעידו כי ראו העדות באותו מקום יותר ממהלך יום, בעל השור פטור הוא מלשלם נזק שעדיין אין השור מועד, ונמצא שלא נגח אלא שתי נגיחות ועדיין הם הוא. והעדים פטורין מלשלם צד המועדות כי לאחר שתתקיים עדות ג׳ כיתות מתחייב במועדות. וכולן שמקצתן החזמו ומקצתן לא החזמו, כשם שפטורין מי שלא החזמו כך פטורין משהחזמו, הזה דומה לב׳ עדים שהעידו והחם אחד מהן והאחר לא הזם ששניהן פטורין, ולפיכך אמרה הברייתא והן עדות אחד להזמה, כלומ׳ אינן חייבין לשלם עד שיזומו לשלחן, ובעניין הזה השנייה והשלישית. ואע״פ שהראשונה כשהחזמה פטורה מלשלם צד המועדות שבנגיחה רבעית, משלמת התמות שחייבתו לשלם לראובן עומדת, וכן דין השנייה וכן דין השלישית. אבל אם החזמו אלו הג׳ כיתות כולן, משלמת הראשונה מה שחייבתו בעדותה לשלם לראובן, והשנייה משלמת מה שחייבתו לשלם לשמעו׳, והשלישית משלמת מה שחייבתו לשלם ללוי, ושלשתן משלמות, ומשלמות צד מועדות שבנגיחה רבעית. ועל זה נאמ׳ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו. ופעמים שמשלמות גם צד התמות שברבעית, היכי דמי כגון שהודה בנגיחה רבעית וקיימ׳ לן (לעיל טו, ב) פלגו נזקא קנסא ואין אדם משלם קנס על פי עצמו, וכיון שהעידוהו הללו שהוא מועד נתחייב על עדותם. **השתא דייקינן** מיהא מתניתא. אי אמרינן לייעודי תורא, משכחת לה כגון דאשהידו כחדא כולהו.

ריחק נגיחותיו חייב קרב נגיחותיו לא כל שכן אמרו ליה זבה תוכיח שריחקה ראיותיה טמאה קירבה ראיותיה טהורה אמר להן הרי הוא אומר [1]וזאת תהיה טמאתו בזובו [8]תלה הכתוב את הזב בראיות ואת [2]הזבה בימים ממאי דהאי וזאת למעוטי זבה מראיות [9] אימא למעוטי זב בימים אמר קרא [2]והזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש זכר לנקבה מה נקבה בימים אף זכר בימים ולקיש נקבה לזכר מה זכר בראיות אף נקבה בראיות הא מיעט רחמנא וזאת ומה ראית מסתברא קאי בראיות ממעט ראיות קאי בראיות ממעט ימים תנו רבנן איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים ותם שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח דברי ר׳ יוסי ר׳ שמעון אומר מועד כל שהעידו בו שלש פעמים ולא אמרו שלשה ימים אלא לחזרה בלבד אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר׳ יהודה במועד שהרי ר׳ יוסי מודה לו והלכה כרבי מאיר בתם שהרי ר׳ יוסי מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כרבי מאיר במועד שהרי רבי שמעון מודה לו והלכה כרבי יהודה בתם שהרי רבי שמעון מודה לו אמר ליה אנא כרבי יוסי סבירא לי [3]דרבי יוסי נימוקו עמו [3]אבעיא להו שלשה ימים דקתני [3]לייעודי תורא או לייעודי גברא למאי נפקא מינה דאתו תלתא כיתי סהדי בחד יומא אי אמרת לייעודי תורא מייעד ואי אמרת לייעודי גברא לא מייעד מימר אמר השתא הוא דקמסהדו בי מאי תא שמע [7]אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו [7]בפני בעלים ובפני בית דין העידו בו בפני בית דין ושלא בפני בעלים בפני בעלים ושלא בפני בית דין אינו נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בית דין ובפני בעלים [7]העידוהו שנים בראשונה ושנים בשניה ושנים בשלישית הרי כאן שלש עדיות והן עדות אחת להזמה נמצאת כת ראשונה זוממת הרי כאן שתי עדיות והוא פטור והן פטורים נמצאת כת שניה זוממת הרי כאן עדות אחת והוא פטור והן פטורים נמצאת כת שלישית זוממת כולן חייבין ועל זה נאמר [3]ועשיתם לו כאשר זמם וגו׳ אי אמרת לייעודי תורא שפיר אלא

[6]ריחק נגיחותיו חייב קרב נגיחותיו לא כל שכן אמרו ליה זבה תוכיח שריחקה ראיותיה טמאה קירבה ראיותיה טהורה אמר להן הרי הוא אומר [1]וזאת תהיה טמאתו בזובו [8]תלה הכתוב את הזב בראיות ואת [2]הזבה בימים ממאי דהאי וזאת למעוטי זבה מראיות [9] אימא למעוטי זב בימים אמר קרא [2]והזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש זכר לנקבה מה נקבה בימים אף זכר בימים ולקיש נקבה לזכר מה זכר בראיות אף נקבה בראיות הא מיעט רחמנא וזאת ומה ראית מסתברא קאי בראיות ממעט ראיות קאי בראיות ממעט ימים תנו רבנן איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים ותם שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח דברי ר׳ יוסי ר׳ שמעון אומר מועד כל שהעידו בו שלש פעמים ולא אמרו שלשה ימים אלא לחזרה בלבד אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר׳ יהודה במועד שהרי ר׳ יוסי מודה לו והלכה כרבי מאיר בתם שהרי ר׳ יוסי מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כרבי מאיר במועד שהרי רבי שמעון מודה לו והלכה כרבי יהודה בתם שהרי רבי שמעון מודה לו אמר ליה אנא כרבי יוסי סבירא לי [3]דרבי יוסי נימוקו עמו [3]אבעיא להו שלשה ימים דקתני [3]לייעודי תורא או לייעודי גברא למאי נפקא מינה דאתו תלתא כיתי סהדי בחד יומא אי אמרת לייעודי תורא מייעד ואי אמרת לייעודי גברא לא מייעד מימר אמר השתא הוא דקמסהדו בי מאי תא שמע [7]אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו [7]בפני בעלים ובפני בית דין העידו בו בפני בית דין ושלא בפני בעלים בפני בעלים ושלא בפני בית דין אינו נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בית דין ובפני בעלים [7]העידוהו שנים בראשונה ושנים בשניה ושנים בשלישית הרי כאן שלש עדיות והן עדות אחת להזמה נמצאת כת ראשונה זוממת הרי כאן שתי עדיות והוא פטור והן פטורים נמצאת כת שניה זוממת הרי כאן עדות אחת והוא פטור והן פטורים נמצאת כת שלישית זוממת כולן חייבין ועל זה נאמר [3]ועשיתם לו כאשר זמם וגו׳ אי אמרת לייעודי תורא שפיר

והכר״ר עזריאל פי׳ [8] דאיכא ביניהו דלגבי דדרים לא ישמרנו לנגיחה ד׳ לא משלם אבל לרבא דלא כתיב נגיחה ד׳ דומיא דתמות אלא כתיב נגיחה ד׳ אפילו נגח ד׳ בג׳ חייב [9] וקשה למאי דפי׳ דלא משלם ברביעית נ״ש אפי׳ למ״ד לייעודי תורא אא״כ העידו בבעלים בנגיחה ג׳ דאמרינן לקמן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (דף מא. ושם) וכי מאחר דמתם קטלינן ליה מועד היכי משכחת לה ומשני כגון שהחזמו זוממין זוממין ופריך הימא אי לייעודי תורא שפיר אלא אי לייעודי גברא בעינן מני אמר ליה לא הוה ידענא דתורא גנחן ולפי מה שפיר׳ אפילו אי לייעודי תורא נמי לא אתי שפיר [2] וי״ל דלכתחילה כשהחזמו השלשה כיתות לקחו הבעלים את השור [3] וכשבאו זוממי זוממין והעידו בבעליו בבית דין לא הספיקו לגמור את דינו עד שנגח נגיחה ד׳ בעוד שהיה בבית בעליו וכמ״ד גומרין דינו של שור אלא בפניו והו״מ למפרך הניחא למ״ד גומרין אלא בלאו הכי פריך שפיר הניחא אחר ור״ת מפרש שאין נאסר על ידי גמר דין כל זמן שהוא קייס [4] ועדיין שלו הוא [5] עד לאחר שקילה או לאחר שחיטה והשתא אתי שפיר אפי׳ נגמר דינו ואח״כ נגח והא דקתני לקמן בברייתא נמצאת כת שלישית זוממת כולן חייבין אע״ג דעדיין לא חייב נזק שלם [7] מכל מקום כיון שמייעדין אותו וממילא מתחייב נזק שלם ברביעית כשהחזמו לריכין לשלם כפי מה שתעלה נגיחה ד׳ כשיגח אע״ג דבפרק הנמנקין (סנהדרין דף פו:) אמר עידי גניבה בנפש שהחזמו ועידי גניבה ראשונה של בן סורר אין הרגין אתם לאו משום דיכול להיות שלא יבאו לידי חיוב פטרינן להו אלא אתם משום דמצו למימר להלקותו בחנם ועידי גניבה בנפש שהחזמו לוקין כדפירש אתם בקונטרס אבל הכא ע״כ לא בחנם כי אם לייעדו ולחייבו נזק שלם כשיגח נגיחה ד׳ כדמסיק וחזל דלא מצו למימר לחיובי פגנא נזקא קאתינן [6] א״כ אין חייבין אלו הכיתות אלא במה שעשאו מועד ואומדין כמה נפחת שורו מדמיו [8] ולא לריכא השתא לנגיחה רביעית כלל:

הרי הוא אומר וזאת. ואם תאמר כל שכן השתא דאיכא בהחזמה למימר מוכיח דמיעט קרא בהחזמה וי״ל דה״ק דהתם גלי קרא דלא שייכא התם סברא של קירוב וריחוק שאין שם הטעם תלוי משום דמוחזקת בכך ריחקה אלא דגזירת הכתוב הוא דבשלשה ימים היא זבה אפי׳ אם יצא אליהו ויאמר ולאי לא תראה עוד: **ודלמא** למעוטי זב בימים.

[1] ל״ל ״ראשונה״.

סט א מיי׳ פ״ב מהל׳ אסורי ביאה הלכה ז סמג עשין רמג:
עא ג מיי׳ פ״ו מהלכות נזקי ממון הל׳ ח:
עב ד מיי׳ שם הלכה כ וס״ה מהל׳ סנהדרין הלכה יב:
עג ה מיי׳ פכ״ח מהל׳ עדות הלכה ח:

רבינו חננאל

אמרו לו לר׳ מאיר זבה תוכיח שריחקה ראיותיה טמאה, קרבה ראיותיה טהורה. תורת הזב ג׳ ראיות, שנ׳ (ויקרא טו, ג) וזאת תהיה טומאתו בזובו, וטמאתו בזובו היא תלויה ואינה תלויה בימים. בזובו דר זוב מלמד שמטמא בג׳ ראיות (נדה מג. ב). ותורת הזבה בימים, שנ׳ (ויקרא טו, כה) ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים, ימים ב׳ רבים ג׳, ואם ראתה אשה כמה ראיות ביום אחד אינה זבה עד שתראה ג׳ ימים. והזו שאמרו לר׳ מאיר זבה תוכיח, שאם קרבה ראיותיה ביום אחד אינה זבה, כך השור אם נגח ביום אחד כמה נגיחות אינו מועד. פי׳ וזאת תהיה טמאתו בזובו לימד כי טמאת הזב בראיות, וכת׳ וזאת למעוטי הזבה שאין טומאתה בראיות. ולא יתכן למעט מזאת הזב מלימטמא בימים דלומ׳ וזאת טומאתו בראיות ולא בימים, דקיימ׳ לן (עי׳ קידושין ה, א;) דכי ממעט קרא, מן הענייין דמרבה כותיה ממעטי. וזהו פירושו מרבה טומאת הזב בראיות ביום אחד, ממעט טומאת הזבה מראיות ביום אחד. ולא יתכן לפרש ולמעט ימים, דהוא מרבה ראיותיו שלזב שקובעין אותו לזיבה. אמ׳ **רב נחמן הלכ׳ כר׳ יהודה במועד** דאמ׳ איזהו מועד כל שהעידו עליו ג׳ ימים שהרי ר׳ יוסי מודה לו. והלכ׳ כר׳ מאיר בתם דאמ׳ איהכו תם שתינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח שהרי ר׳ [יוסי] מודה לו. ואסקינן לה דר׳ יוסי נמקו עמו, פי׳ תורתו עמו, כלומ׳ תורתו גמרא ברורה מסורת בידו. **איבעיא להו שלשה ימים דקתני לייעודי תורא או לייעודי גברא.** למאי נפקא מינה, דאייתו תלת כיתי שהדי בחד יומא, ביום רביעי, ואשהידו דנגח האי תורא בחד בשבא, ובתרין בשבא תורא אחרינא, ובתלתא בשבא תורא אחרינא. אי אמרת לייעודי תורא, אע״פ שהג׳ כיתות ביום רביעי העידו נעשה השור מועד ולכך מה שיגח מכאן ולהבא נזק שלם משלם. אבל אי אמרת לייעודי גברא, בענן להיות זו העדות כענין התראה לו כדי להזהירו לשמור את שורו, יכול בעל השור לומ׳ שעד עתה לא הוגד לי ששורי מנגח, מעכשיו אשמרנו. ונמצאו ג׳ הללו כאילו כת

תורה אור השלם

1. וְזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ בְּזוֹבוֹ רָר בְּשָׂרוֹ אֶת זוֹבוֹ אוֹ הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ מִזּוֹבוֹ טֻמְאָתוֹ הִוא:
ויקרא טו ג
2. וְהַזָּבָה בְּנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: ויקרא טו לג
3. וְעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
דברים יט יט

גליון הש״ם

גמ׳ אימא למעוטי זב בימים. עיין תוספות רשד״ש תנלק ד״ל סימן רלו ותוספות הר״מ מלשקר סימן עו: **תוס׳** ד״ה [בדף כג ע״ב] **ולא** שמרינו כו׳ ועדיין שלו הוא. עיין זכמיס דף עח ע״ל תוס׳ ד״ה בפי׳: **בא״ד** שלו הוא עד לאחר בקילה. עי׳ יש״ש דמכילתין [פרק ג] סימן כ״ג בסה״ד:

מוסף רש״י

ריחק נגיחותיו. כשנגח בג׳ ימים זה אחר זה, **קירב נגיחותיו.** שנגח ג׳ פעמים ביום אחד, לא כל שכן (תענית כא:) הוי כל שכן (מגילה ד:) ומומר (ב״ב כח:). **נימוקו עמו.** טעמי לאיותיו מבית לו בכל מקום, במסכת נגעים (פז.) מני שכחו של המכמים וחכו שכחו של ר׳ יוסי (שרובין יד:) מים וקו, דכר יפר כקו המקולקל (שם נא.) פירוסו עמו לתת טעם לכל דבריו, שהיה מייסד את דבריו (גיטין שם) טעמו, שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה (בכורות לז).

מוסף תוס׳

א. דודאי לכו״ע לא מחייב עד רביעית, [אלא]. תוס׳ כ״ב שם. ב. [ד]כיון שנודע שנגח קודם נגיחה רביעית מיד קטלינן ליה, ותו לא אתי לידי מועד. ר״ש לקמן מא ע״ל ד״ה שחמו. ג. שהיה בב״ד לפי שתפסוהו ע״פ עדים הראשונים, והוליכוהו לביתם. ר״פ שם. ד. דאכתי לא נגח נגיחה רביעית. רשב״ם ד״ה נמצאת. ה. שאינו ראוי אלא לשחיטה. רשב״ם. ו. דמהיכא תיתי לן למימר דזב בימים. הרא״ש בשיטתו״ק. אלא כך הוא מקשה דימעט זב מימים וזבה מראיות. גליון בשיטתו״ק. ז. דהכי מסתבר טפי כדמשמע פשטיה דקרא וזאת תהיה טומאתו ולא אחרת. תוס׳ חולין כד ע״ל ד״ה זאת. ח. שנים פוסלין בלדים. רשב״ם. ט. כתוס׳ חולין שם: אי לאו. י. ובנגיחה שניה הוא עובר על התראה וכן שלישית וכן רביעית. תפ״ת וש״ס. יא. [דהא] נגיחה ראשונה לא תהא מן המנין, דהא לא הותרה בה. רבינו יעקב בשיטו״ק. יב. עיין רשב״ם.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות